

Vydává Ministerstvo financí České republiky ve spolupráci s Českou národní bankou ve vydavatelsví Economia, a. s., Praha

© Ministerstvo financí ČR

Adresa redakce: Vinohradská 49

120 74 Praha 2

Tel.: (02) 253 018 nebo: (02) 215 93 614

Fax: (02) 253 728

Šéfredaktor: Ing. Ivan Kočárník, CSc.

Publishers: Ministry of Finance of the Czech Republic in Cooperation with Czech National Bank in Publishing House Economia, Prague

© Ministry of Finance of the Czech Republic

Editor's Office: Vinohradská 49

120 74 Prague 2

Czech Republic

Editor in Chief: Ivan Kočárník

OBSAH

Josef JÍLEK: Spekulace na úrokový diferenciál bez investování prostřednictvím derivátů v ČR 125

Josef LUŇÁK: Banky a měnová politika v období transformace československé, resp. české ekonomiky 132

Jiří ŠILAR: Analýza činnosti Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu (PGRLF) — 2. část 142

Bojka HAMERNÍKOVÁ: Veřejná podpora neziskovým kulturním a mediálním činnostem — ano, či ne? 158

Recenze

Jiří JONÁŠ: Kontrola pohybu kapitálu, kurzová a měnová politika ve světové ekonomice (ed. S. Edward) 168

Daňové judikáty

Výběr ze soudních rozhodnutí ve věcech daní: č. 5—6/96 177

Přehled — Survey

Drahomíra VAŠKOVÁ: Tax System of the Czech Republic 181

CONTENTS

Josef JÍLEK: Speculating on the Interest Differential Through Derivatives in the Czech Republic 125

Josef LUŇÁK: Czechoslovak (Czech) Bank and Monetary Policy During the Economic Transition (1989—1995) 132

Jiří ŠILAR: Analysis of the Activity of the Support and Guarantee Agricultural and Forestry Fund (PGRLF) — 2nd Part 142

Bojka HAMERNÍKOVÁ: Public Support of Non-profit Cultural and Media Activities: To Be or Not To Be? 158

Book-Review

Jiří JONÁŠ: Capital Controls, Exchange Rates and Monetary Policy in the World Economy (Ed. S. Edward) 168

Tax judicial decisions

Abstract from Court Decisions Concerning Taxation: No 5, 6/96 177

Survey

Drahomíra VAŠKOVÁ: Tax System of the Czech Republic 181

Analýza činnosti Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu (PGRLF)

Jiří ŠILAR*

2. část

3. Fungování PGRLF

3.1 Pokyny pro poskytování garance a dotace prostřednictvím PGRLF

První Pokyny PGRLF byly vydány představenstvem PGRLF „po schválení valnou hromadou“ v lednu 1994.³

Jsou v nich uvedeny podmínky pro příjemce, které obsahují 16 ustanovení, o jejichž splnění příjemcem rozhoduje aparát Fondu (MZe) a které většinou zajišťují splnění účelu Fondu (např. žadatel musí mít nejméně 50 % příjmů ze zemědělské provozy). Předmětem nesouhlasu se stala podmínka č. 1/10 Pokynů, že žadatel musí mít vypořádané vyžádané oprávněné majetkové restituční a transformační nároky (zda je tomu tak, či nikoli, rozhoduje ředitel ÚP MZe).

Podmínky pro úvěrující peněžní ústavy obsahují mimo jiné povinnost obchodní banky posoudit ekonomickou návratnost projektu, což je při poskytování úvěru samozřejmé. (Nesplnění těchto podmínek bankou není nijak sankcionováno.)

První formou podpory je poskytnutí garance jistiny úroku ve výši 50–70–80 % podle délky splatnosti (nejvyšší garance se poskytuje u úvěru se splatností přesahující 5 let) s tím, že úhradu dospělé záruky provede Fond až po vyčerpání všech zákonných prostředků k vymáhání úvěrů. Garance se neposkytují na staré úvěry poskytnuté před rokem 1994.

Další formou podpory je dotace úroků procentem stanoveným Fondem čtvrtletně předem.⁴ Dotace úroků nesmí snížit placený úrok pod 1 % s tím, že dotace úroků mohou být poskytnuty i na staré bankovní úvěry spojené s poskytnutím dotací podle dotačních pravidel MZe.

Programy stanovují určité účely bankovních úvěrů, na které se poskytuje podpora PGRLF. Programy zároveň diferencují míru podpory. V prvních Pokynech PGRLF byly vyhlášeny tyto programy:

* Ing. Jiří Šilar, CSc., poradce ministra financí ČR

Redakce příspěvek obdržela v říjnu 1995, 1. část příspěvku byla uveřejněna v č. 2/96.

³ Agrospoj, leden 1994, HN 11. 2. 1994.

⁴ Důvodem je možnost regulovat množství žádostí vyšší dotací úroku. Dosud se tak nestalo.

- „Provoz“ — cílem je podpora úvěrů do 2 let splatnosti na taxativně vyjmenované provozní potřeby;
- „Zemědělec“ — cílem je podpora úvěrů na stroje, zařízení, technologie, na rekonstrukci budov a staveb a na zařízení ke zpracování zemědělských výrobků, na doplnění stáda, ekologické investice a investice do půdy, na úsporu energie a na cesty — s vyloučením úvěrů na stavby nových budov.

Ve spojení s výše uvedenými programy se zvyšuje dotace úroků o 1–3 % u programu „Krajina“ (vyhlášeného pro oblasti s příkázanými režimy hospodaření s půdou a pro ekologické hospodaření na zemědělské a lesní půdě) a o 5 % u programu „Mláď“ (pro podporu hospodaření samostatných zemědělců ve věku do 35 let na rodinných farmách).

Přednostně měly být vyřizovány žádosti o podporu úvěrů, u kterých banka požaduje nejnižší úrok a nejnižší garanci úvěru. K takové soutěži PGRLF nevytvořil žádné podmínky.

Později vydané nyní platné znění Pokynů PGRLF⁵ obsahuje některé zásadní změny ve změkčení podmínek pro obchodní banky a rozšíření účelovosti úvěrů.

K podstatnému změkčení podmínek pro obchodní banky došlo těmito změnami:

- zvýšení míry garanci u úvěrů s dobou splatnosti přesahující 5 let na 85 %;
- zvýšení míry garance úvěrů nájemcům privatizovaných státních statků na 100 % (pro nedostatek vlastního jmění k ručení za úvěr);
- opuštění principu ručení jen za určenou (garantovanou) část nesplaceného úvěru bankám až po marném vymáhání jeho splacení obchodní bankou. Tento princip ručení jen za nevymáhanou část nesplaceného úvěru zajišťující odpovědnost banky za výběr klienta, který byl převzat z amerických zkušeností, byl nahrazen ustanovením, že záruka je splatná, jestliže dlužník nesplní své závazky bance ze strany PGRLF ihned (podle ustanovení § 303 Obchodního zákoníku). Vymáhání nesplacených úvěrů ve výši záruk bylo tak přesunuto na PGRLF. V budoucnosti to podstatně zvýší náklady provozu systému PGRLF. Při současném zvýšení míry garance úvěru bylo bankám riziko vymáhání dlužných pohledávek za nesplacené úvěry při špatné volbě klienta téměř odstraněno.

Postupně byla posilována účelovost podporovaného úvěru na základě představy o tom, co je nutné podle MZe „v celospolečenském zájmu“ podporovat a co nikoliv a jak je nutné v zemědělství a lesnictví kapitál alokovat. Tato představa programů je americkému garantování zemědělských úvěrů zcela cizí, zde účel úvěru určuje farmář s obchodní bankou. Uplatnění myšlenky účelovosti úvěru vyplývá z představy, že úředníci MZe vědí nejlépe, kam by měly být úvěry směřovány (teritoriálně, účely), že volné tržní rozmístění úvěru není optimální. V podstatě nejde o nic jiného než o nedostatečné zhodnocení zkušeností se socialistickým úvěrem, nástrojem direktivního plánování a rozmísťování výroby.

V květnu 1994 byly programy PGRLF rozšířeny o programy „Služby“ (podpora úvěrů na rozšíření služeb pro zemědělskou a lesnickou prvovýrobu) a „Agroregion“ (podpora „vhodných forem“ hospodaření v zemědělství a lesnictví v problémových oblastech podle seznamu těchto oblastí) ve spojení s programy „Provoz“ a „Služby“ se zvýhodněnou dotací úroků o 5 %.

⁵ Vyšlo pod č. j. 1223/94-200, 820/94 ze dne 5. 5. 1994, č. j. 2167/94-200 ze dne 27. 9. 1994 a č. j. 27/94-200 ze dne 20. 12. 1994 v Agropojí v únoru 1995.

V září 1994 byl vyhlášen nový program „Restituent“ (program podpory vy-
pořádání restitučních a transformačních závazků družstev a nástupnických
organizací podporou dotací úroků z úvěru, ale bez garance úvěru).

V říjnu 1994 byl vyhlášen nový program „Nabyvatel“ (časově omezená ga-
rance úvěru na 1. splátku za privatizovaný majetek státních statků — bez do-
tací úroků).

V únoru 1995 byl vyhlášen nový program „TOZ“ (podpora podnikatelských
subjektů, které současně s privatizací majetku státních statků převzaly i zá-
vazky na staré úvěry poskytnuté na trvale se obracející zásoby — garance
převzatých úvěrů na TOZ do 30 % bez dotace úroků).

Politika programování podpory úvěrů z PGRLF otevřela hráz dalším návr-
hům na selektivní podporování různých účelů z PGRLF a otevřela cestu k čer-
pání prostředků ze státního rozpočtu bez náležité kontroly.

Agrární komora ČR navrhuje programem „Zpracovatel“ podporovat inves-
tiční úvěry na přizpůsobení zpracovatelského průmyslu technickým normám
EU, programem „Export“ podporovat export zemědělských výrobků, dalším
programem pak skladování sezonních přebytků vepřového masa.

Agrobanka, jejímiž akcionáři jsou podniky zemědělského průmyslu, zdů-
vodňuje podporu jejich úvěrování z PGRLF dotacemi a garancemi v tisku.
Rovněž navrhuje využít prostředků PGRLF k podpoře zemědělského pojiště-
ní, které by snížilo rizikovost jí poskytnutých úvěrů.

Dne 30. 6. 1995 oznámily HN rozšíření programu Agroregion pro další mi-
kroregiony Ostrava a Karviná z „usnesení valné hromady“.

Dne 7. 7. 1995 oznámil ministr zemědělství možnost převodu starých ban-
kovních úvěrů zemědělců na režim podpory PGRLF s dotací úroků nejméně
10 %.

* * *

Všechny postupné úpravy Pokynů PGRLF vedly k odklonu od dříve formu-
lovaných i vládou schválených principů fungování PGRLF:

- principu dostatečného rizika obchodní banky a podnikatele (stanovením
vysoké míry garancí a možností vymáhání celé garance na PGRLF a stano-
vením vysoké míry dotací úroku),
- principu neutrality podporovaného úvěru k alokaci úvěrových prostředků
uvnitř zemědělství (selektivními programy, které zajišťují rozmístění pro-
středků jako účelové dotace).

Zcela cizí měla být systému PGRLF sanace starých úvěrů a snižování rizika
bank za dříve poskytnuté úvěry (především ve prospěch bank), protože jeho
účelem mělo být rozšíření nových úvěrů v zemědělství.

3.2 Deformace fungování PGRLF

Ustanovení PGRLF jako akciové společnosti, jejímž jediným akcionářem se
stal ministr zemědělství, vytvořilo půdu pro to, aby přijatá pravidla fungování
PGRLF obsahovala některé zamítnuté návrhy MZe:

- Maximální udržení rozhodovací pravomoci MZe o alokaci finančních pro-
středků PGRLF do zemědělských podniků podle účelu a teritoriálního roz-
místění (zejména snaha podporovat zemědělskou výrobu v problémových
oblastech, které úvěry nepřitahují). Ještě v návrzích pravidel PGRLF z dub-
na 1994 MZe uvádí, že fungování Fondu má být pokračováním dosavadní
dotační politiky. Tato tendence se projevila v diferencovaném zvýhodnění
podpor pro jednotlivé programy.

- Úvěr se maximální dotací úroků a maximální garancí úvěru přeměňuje na nástroj s obdobnou účinností, jako byly dosavadní bezúročné půjčky — finanční výpomoci ze státního rozpočtu. Tím dochází k oslabení rizika zemědělského podnikatele a k oslabení odpovědnosti banky při posuzování úvěrování záměru klienta.
- Využívání PGRLF k podpůrným operacím, které nesouvisejí s podporou zemědělského úvěru, různými programy, jako je program řešení starých úvěrů na trvale obracející se zásoby, program odkupu pohledávek zemědělců za podniky zpracovatelského průmyslu apod. Další podobné programy jsou stále navrhovány.
- Udržování zemědělských podniků v závislosti na úřednickém aparátu MZe (na územních pracovištích MZe) rozhodovacími pravomocemi (např. v pravomoci ředitele ÚP je rozhodnout, zda zemědělský podnik splňuje podmínky pro podporu z PGRLF, které s hospodářskými podmínkami pro přijetí úvěru nemají nic společného — plnění restitučních povinností).
- Neoddělení zdrojů financování PGRLF od zdrojů účelových dotací tak, aby bylo zřejmé, v jaké výši se změnily zdroje pro účelové dotace ve zdroje pro podporu zemědělského úvěru. MZe ve svých návrzích usilovalo, aby byly maximálně zachovány zdroje pro účelové dotace v dosavadní výši a pro PGRLF nalezeny zdroje jiné. Měly jimi být splátky půjček z návratných finančních výpomocí poskytovaných z rozpočtové kapitoly MZe, výnosy z likvidace státních podniků v působnosti MZe, vratky půjček ze zrušeného Fondu soustav apod. Prostředky ze zrušených dotací podnikových záměrů, které nyní mohly být podporovány dotovaným a garantovaným úvěrem, nebyly převedeny pro financování činnosti PGRLF zcela, ale část jich byla využita na nové dotace sloužící k úhradě ztráty z hospodaření zemědělských podniků v problémových oblastech vymezených nízkou úřední cenou půdy. Jak bylo výše uvedeno, uskutečnil se v roce 1994 přesun 0,9 mld. Kč na ošetřování travních porostů snížením původně rozpočtované částky pro PGRLF z 3,5 mld. Kč (původně účelové dotace podnikatelských záměrů) na 2,6 mld. Kč. V roce 1995 se dá tato přesunutá částka účelových dotací odhadnout takto: MZe rozpočtovalo pro PGRLF 2,1 mld. Kč, takže rozdíl, který byl přesunem získán, činil 3,5 minus 2,1 mld. Kč, tj. 1,4 mld. Kč. Tuto částku, o kterou se rozšířily účelové dotace v rezortu zemědělství, můžeme také vypočítat jako součet dotací do problémových oblastí v roce 1995 ve výši 1,7 mld. Kč podle předpokladu MZe (podpora masných plemen 0,48 mld. Kč, údržba krajiny 1,27 mld. Kč). Až nadejde čas pro splácení garancí a až se zvýší objem dotovaných úvěrů, budou vznášeny další nároky na státní rozpočet, aby mohly být zachovány dosavadní a nově zavedené dotace. (S tímto požadavkem již AK ČR vystoupila.)

4. Výsledky PGRLF v číslech

4.1 Objem podporovaného úvěru

Progresivní růst objemu úvěru podporovaného PGRLF se vydává na důkaz úspěšnosti tohoto systému. Tento růst úvěru podporovaného PGRLF ukazuje *tabulka 1*.

Vysoká dotace úroků, které snižují úrok placený zemědělským podnikatelem na MZe uváděných průměrných 2,7 % p.a. (v roce 1994) a při současné inflaci na záporný reálný úrok, vysoké garance úvěrů a téměř neomezené po-

TABULKA 1 PGRLF — poskytnuté úvěry, garance a dotace úroků

v mld. Kč

stav k datu	jistina úvěrů	garance poskyt- nuté	% ga- ranto- vání	dotace úroků	dotace úroků vypla- cené	počet vyříze- ných žádostí	pramen údaje
21. 3. 1994	0,262	0,031	11,83	0,048	0,048	68	Výroční zpráva o činnosti Podpůrného rolnického a lesnického fondu za rok 1994, MZe
30. 6. 1994	2,363	0,574	24,29	0,338	0,048	957	
27. 9. 1994	4,233	0,998	23,58	0,728	0,101	1 718	
19. 12. 1994	6,235	1,544	24,76	1,119	0,289	2 605	
15. 1. 1995	6,690	1,710	25,56	—	—	2 459	Zemědělec 22. 3. 1995
6. 2. 1995	7,000	1,800	25,71	—	—	2 566	ZN 9. 2. 1995
21. 3. 1995	7,975	2,261	28,35	1,511	0,353	2 857	ZN 29. 3. 1995
23. 4. 1995	9,973	3,310	33,19	1,760	—	3 319	Zemědělec 10. 5. 1995, HN 4. 5. 1995
23. 5. 1995	10,500	3,500	33,33	—	—	—	HN 23. 5. 1995
2. 6. 1995	11,021	3,760	34,12	2,080	—	—	Zemědělec 6. 10. 1995
29. 6. 1995	11,600	3,840	33,10	2,330	—	—	HN 30. 6. 1995

skytování podporovaných úvěrů PGRLF musejí nutně vést k naprostému omezení „normálních“ bankovních úvěrů pro zemědělství. Zvýšení podporovaných úvěrů PGRLF může být pro rozvoj zemědělství částečně problematické. Při nízkém placeném úroku a vysoké garanci úvěru nebude podnikatel v zemědělství a lesnictví usilovat o získání bankovního úvěru bez podpory PGRLF. Bude pro něj dokonce výhodné, aby volné peněžní prostředky nepoužil na rozvoj zemědělské výroby, ale investoval je do cenných papírů nebo jinak na peněžním trhu s reálně možným výsledkem získání výnosu 8 % p.a. a na financování zemědělské výroby si vypůjčil od banky s podporou dotací úroků z PGRLF.

Hlavním cílem PGRLF mělo být zvýšení úvěrů poskytovaných obchodními bankami zemědělství a lesnictví proti dosaženému stavu. Údaje, které máme k dispozici, prozatím splnění tohoto cíle nepotvrzují a tvrzení MZe, že tento cíl byl splněn, není uváděnými argumenty dokázáno.

V časové řadě stavu zůstatkových úvěrů podle údajů ČSÚ od 1. 1. 1992 bylo nejvyššího objemu zůstatkových úvěrů zemědělství, lesnictví, myslivosti a rybolovu dosaženo k 31. 3. 1992, a to 29,0 mld. Kč. Této částky již později dosaženo nebylo. K 31. 3. 1994, kdy začal fungovat PGRLF, činil objem zůstatkových úvěrů v uvedeném odvětví 25,2 mld. Kč, k 30. 6. 1994 27,7 mld. Kč, k 30. 9. 1994 23,9 mld. Kč a k 31. 12. 1994, kdy již PGRLF podpořil 6,235 mld. Kč úvěrů, činil objem úvěrů 25,7 mld. Kč, tedy méně než na počátku činnosti PGRLF.

Výběrové šetření o zatížení jednotlivých typů zemědělských podniků úvěrem na 1 ha zemědělské půdy rovněž nedává výsledky, které by dokazovaly rozšíření úvěrů v zemědělství (viz tabulka 2). Zvýšení úvěrového zatížení obchodních společností je spíše ukazatelem expanze tohoto typu zemědělských podniků na úkor zemědělských družstev (tzv. druhá transformace zemědělských družstev podobně jako ve východních zemích SRN).

TABULKA 2 Bankovní úvěry na 1 ha z.p. v Kč

	1993	1994	index 94/93
zemědělská družstva	4 068	4 058	99,7
obchodní společnosti	2 620	3 158	121,6
celkem právnické osoby	3 473	3 663	105,5
podniky fyzických osob	3 910	4 678	119,6

TABULKA 3 Zadluženost zemědělských podniků

	rok	zemědělská družstva	obchodní společnosti	soukromí rolníci
úvěrová zadluženost ^a	1993	15,6	12,8	39,8
	1994	16,0	17,1	38,7
míra zadluženosti ^b	1993	65,2	63,6	x
	1994	71,5	83,8	x
věřitelské riziko ^c	1993	53,5	54,5	49,8
	1994	53,1	57,7	49,9

^a úvěrová zadluženost = úvěry; vlastní kapitál

^b míra zadluženosti = dlouhodobé závazky; vlastní kapitál

^c věřitelské riziko = cizí kapitál; celkový kapitál

pramen: Analytické zpracování a srovnání nákladů, výnosů a majetku zemědělských podniků v letech 1993 a 1994. Praha, VÚZE, červen 1995.

Úvěrové zatížení podniků fyzických osob vzrostlo, což kvůli vysokému úvěrovému zatížení tohoto typu podniků nelze hodnotit kladně — viz dále.

Rychlejší růst investic v zemědělství v roce 1994 (o 10,6 %) proti růstu investic v podnikovém sektoru ostatních odvětví národního hospodářství (o 6,4 %) se nedá přičítat jednoznačně působení PGRLF, jak to uvádí ministr zemědělství v komentáři k Zelené zprávě 1995.⁶ Vztah růstu úvěru podporovaného PGRLF (z něhož činí nejméně 30 % provozní úvěry) k růstu investic, z nichž značná část je z vlastních zdrojů podniků, je složitější a uvedené tvrzení neopravňuje. Růst investic, který je projevem oživení zemědělského podnikání, ovlivnily úvěry podporované PGRLF asi jen částečně (úvěry z programu „Zemědělec“).

Činnost PGRLF se ve zvýšení úvěrů do zemědělství v roce 1994 neprojevila; zdá se, že PGRLF způsobem své činnosti objem úvěrů nezvýšil, pouze úvěry pro zemědělské podnikatele „zlevnil“, což nemělo být hlavním cílem, ale jen prostředkem. Pokud budou podporované úvěry poskytovány za dosavadních podmínek a neomezeně, zcela vytlačí ze zemědělství „normální“ úvěr.

K výtce, že PGRLF nezvýšil objem úvěrů do zemědělství, je nutné podotknout, že pro „pumpování“ úvěrů do zemědělství nejsou nejlepší podmínky, a to vzhledem k vysoké míře zadluženosti a vysokému věřitelskému riziku zemědělských podniků, jak ukazuje *tabulka 3*.

⁶ HN 7. 6. 1995.

Podmínky úvěrování zemědělství ztěžuje i to, že v tomto odvětví je nejvyšší podíl úvěrů, které jsou pokládány za rizikové (uvádí se 50 %).

4.2 Multiplikační efekt dotačních prostředků k podpoře úvěru

Multiplikačním efektem dotačních prostředků se rozumělo to, že vynaložené prostředky PGRLF na garanci úvěru a na dotaci bankovního úroku přinesou zemědělství vyšší objem zdrojů pro financování rozvoje než jejich přímé užití na dotování jednotlivých účelů v zemědělství.

Multiplikační efekt prostředků PGRLF se dá vyjádřit vzorcem:

$$M = \frac{V}{G \cdot k + d}$$

kde: M — multiplikační efekt prostředků vynaložených na PGRLF za určité období;

V — objem úvěrů uzavřených s podporou prostředků PGRLF v určitém období;

G — objem garancí poskytnutých na tyto úvěry;

k — koeficient rizika nesplacených úvěrů (lze počítat s tím, že bude nutné splatit 10 %, 20 %, 30 % poskytnutých garancí, PGRLF počítá s rezervou 30 %);

d — dotace úroků k objemu poskytnutých úvěrů za určité období do jejich splacení.

Je však možné multiplikační efekt posuzovat přísněji a poměřovat náklady PGRLF ve jmenovateli vzorce s *přírůstkem objemu úvěrů* poskytnutých podnikům odvětví zemědělství a lesnictví s podporou PGRLF nad dříve dosaženou úroveň úvěrů.

V prvním případě, při 30% riziku nesplacení garance, dostaneme tento výsledek měření multiplikačního efektu k 30. 4. 1995 (viz údaje z tabulky 1):

$$M = \frac{9,973}{3,310 \cdot 0,30 + 1,760} = \frac{9,973}{2,753} = 3,6$$

Za stejných předpokladů jako při předchozím výpočtu byl multiplikační efekt prostředků vynaložených PGRLF k 31. 12. 1994 3,4násobný. Přinesl tedy více zdrojů pro rozvoj zemědělství, než kdyby byly vynaloženy přímo na dotace.

Při přísnější variantě multiplikačního efektu k 31. 12. 1994 (pro další období chybí údaje) je multiplikační efekt prostředků PGRLF na podporu úvěru záporný, protože přírůstek úvěrů za období jeho působení činil jen 0,5 mld. Kč, avšak vynaložené náklady PGRLF na podporu úvěru činily (případně se očekává, že budou za uvedených předpokladů činit) 1,5822 mld. Kč.

I měření multiplikačního efektu systému PGRLF ukazuje, že PGRLF je spíše nástrojem dotace úvěru než systémem rozvoje zemědělského úvěru a zvýšení přílivu objemu finančních prostředků do zemědělství tržní cestou.

Multiplikační efekt prostředků vynaložených k podpoře zemědělského úvěru lze zvýšit zejména *snížením rizika PGRLF za poskytnutí garance*, a to zvýšením odpovědnosti bank za vymáhání nesplacených úvěrů na dlužníkovi (garance PGRLF by se snížila, protože by se vztahovala jen na částku nesplaceného úvěru, která by byla nevymahatelná na dlužníkovi) a dále *snížením dotace úroků*.

4.3 Rozmístění úvěrů podporovaných PGRLF

Z povahy úvěru by vyplývalo tržní rozmístění prostředků v zemědělství, zejména do podniků perspektivních a do oblastí, ve kterých vklady do půdy přinášejí nejlepší efekt. Kladné alokační funkci úvěru z hlediska návratnosti vynaložených prostředků se snaží zabránit systém programů a podmínek PGRLF vnášením principů účelových dotací; přesto však se zdá, že alokační působení úvěru je rozhodující (banka neposkytne úvěr klientu nízké bonity).

4.3.1 Podpory podle typů podnikatelských subjektů

Rozmístění úvěru podle typu podnikatelských subjektů je zřejmé z *tabulky 4*.

Toto rozmístění úvěrů neodpovídá váze jednotlivých typů podnikatelských subjektů měřené rozsahem obdělávané půdy, jak ji charakterizuje *tabulka 5*, převzatá ze Zelené zprávy 1995.

Nejvíce podporovaných úvěrů bylo poskytnuto akciovým společností a ostatním obchodním společností (57 %) s 25 % obhospodařované zemědělské půdy a relativně málo zemědělským družstvům (ZD) (14 %) s 47,7 % obhospodařované zemědělské půdy.

Není zjištěné, do jaké míry se na tom podíli sankční opatření, které postihuje zemědělská družstva, ale které může postihnout i obchodní společnosti vzniklé transformací družstev. Je možné, že jde o preference bank těm podnikatelským formám, které nenesou zátěž restitučních a transformačních závazků. *Tabulka* charakterizující zadluženost zemědělských podniků však neukazuje, že by věřitelské riziko obchodních společností bylo nižší než u ZD. Je však nižší než u soukromých rolníků. Tuto podnikatelskou skupinu z hlediska úvěrování nelze však posuzovat jako celek. Část této skupiny má malou šanci obstát v tržním hospodářství a diverzifikace výsledků hospodaření v této skupině podniků je nejvyšší ze všech typů podniků. Strukturu podniků fyzických osob ukazuje *tabulka 6*, převzatá ze Zelené zprávy 1995.

4.3.2 Rozmístění úvěru podporovaného PGRLF podle účelu

Účelovost úvěru je dána programy PGRLF. Strukturu rozmístění úvěrů podle nich ukazuje *tabulka 7* sestavená podle komentáře k výroční zprávě PGRLF.

TABULKA 4 Schválené podpory PGRLF podle typu podnikatelských subjektů k 31. 12. 1994

typ podniku	schválené žádosti		jistina úvěru		garance úvěru		dotace úroku	
	počet	[%]	[mil. Kč]	[%]	[mil. Kč]	[%]	[mil. Kč]	[%]
soukromé hospodařící rolníci	1 307	54,73	1 799,87	28,87	574,51	37,22	383,22	34,25
zemědělská druž- stva	147	6,16	873,69	14,01	172,81	11,2	147,37	13,17
s. r. o.	328	13,74	1 276,59	20,48	421,25	27,29	207,26	18,53
a. s.	559	23,41	2 061,69	33,07	328,56	21,28	338,75	30,28
ostatní spol.	47	1,97	222,69	3,57	46,48	3,01	42,16	3,77
celkem	2 388	100,00	6 234,53	100,00	1 543,61	100,00	1 118,76	100,00

pramen: Výroční práva o činnosti PGRLF za rok 1994.
zpracovaly: V. Bečvářová, M. Fritzová (VÚZE)

TABULKA 5 Vývoj podnikatelské struktury fyzických a právnických osob v zemědělství v roce 1993 a 1994

podnikatelská forma	stav k 31. 12. 1993				předběžný stav k 31. 12. 1994			
	počet	průměrná výměra [ha]	zemědělská půda celkem		počet	průměrná výměra [ha]	zemědělská půda celkem	
			[ha]	[%]			[ha]	[%]
podniky fyzických osob celkem	52 003	15	779 980 ^a	18,2	60 666	16	993 000 ^a	23,2
podniky právnických osob								
– družstva	1 334	1 587	2 117 354	49,5	1 429	1 429	2 044 000	47,7
– obchodní společnosti	1 270 ^b	573	728 032	17,0	1 338 ^b	821	1 099 000	25,7
– státní podniky	303	2 168	656 776	15,3	229	498	114 000	2,7
– ostatní (komunální aj.)	—	—	—	—	116	267	31 000	0,7
podnikatelské subjekty celkem	54 910	78	4 282 142	100,0	63 778	67	4 281 000	100,0

^a včetně půdy obhospodařované drobnými pěstiteli (zahrádkaři)

^b Počet obchodních společností v roce 1993 převzatý z „Informace o velikostní struktuře SHR transformovaných zemědělských družstev a privatizovaných státních statků k 31. 12. 1993“ (J. Vokáč, MZe ČR); údaje o počtech společností v roce 1994 ze statistického registru organizací zahrnují i ty obchodní společnosti v zemědělství, které nehošpodaří na zemědělské půdě.

pramen: Údaje za rok 1993 ze Zprávy o stavu českého zemědělství 1994.

Údaje za rok 1994 ze zpracování registračních karet podnikatelů v zemědělství (MZe ČR, odbor informatiky), ze statistického registru organizací a dalších informačních zdrojů.

zpracoval: A. Juřica (VÚZE)

TABULKA 6 Struktura podniků fyzických osob podle velikostních skupin a vlastnických vztahů k obhospodařované půdě (stav k 31. 12. 1994)

velikostní skupina	počet	výměra obhospodařované z.p. [ha]				podíl připach- tované půdy [%]
		celkem	v tom		průměrná	
			vlastní	připach- tované		
podniky fyzických osob nad 10 ha z.p.	538	89 700	29 904	59 796	167	66,7
v tom: 10— 50 ha	232	7 306	4 632	2 674	31	36,6
51—100 ha	125	8 672	2 830	8 542	69	67,4
nad 100 ha	181	73 722	22 442	51 280	407	69,6

pramen: Výběrové šetření VÚZE.

zpracoval: E. Divila (VÚZE)

TABULKA 7 Struktura rozmístění úvěrů dle programů k 31. 12. 1994

v %

program	vyřízené žádosti	úvěr	garance	úrok
„Zemědělec“	69	68	75	81
„Provoz“	28	28	16	15
„Služby“	3	4	8	4
„Restituent“	1	—	1	—
„Nabyvatel“	2	—	—	—

Doplňující programy k základním programům „Zemědělec“, „Provoz“ a „Služby“, tj. programy „Mláď“, „Krajina“, „Agroregion“, byly využity u 41,5 % žádostí (zvyšují dotaci úroků).

Struktura úvěrů ukazuje, že rozdělení úvěrů podporovaných PGRLF na úvěr *provozní* (bez zbytečného omezování) a *investiční* by bylo zcela dostačující. O program „Restituent“ nebude zájem a program „Nabyvatel“ je programem rovněž dočasným.

4.3.3 Teritoriální rozmístění úvěru podporovaného PGRLF

Rozmístění úvěru se sleduje podle správních okresů a k 31. 12. 1994 se nedá říci, že by úvěr byl rozmístěn jen do produkčních oblastí s nejvýhodnějšími podmínkami. Relativně nejméně úvěrů bylo rozmístěno do okresů Sokolov, Semily, Prachatice, Zlín, Beroun, Ústí nad Labem (pod 30 mil. Kč), což jsou okresy, kde je průměrná úřední cena půdy nižší než 3,12 Kč za 1 m² [Bečvářová—Fritzová 1994], [Bečvářová 1995].

Na rozmístění úvěrů měla kromě přírodních podmínek velký vliv i rozdílná konsolidace zemědělských podniků v jednotlivých teritoriích. Na prvním místě s 287 mil. Kč úvěrů se umístil okres Ústí nad Orlicí s průměrnou úřední cenou půdy 4,05 Kč/1 m² a teprve až za ním se jako šestý umístil okres Hradec Králové s nejvyšší průměrnou úřední cenou půdy (9,05 Kč/1 m²). Působily i vlivy náhodné, jako je aktivita poboček bank, přísnost uplatňování sankčních opatření řediteli ÚP MZe aj.

Zdá se, že zvláštní programy pro problémové oblasti („Krajina“, „Agroregion“) nebudou mít velký vliv na rozmístění úvěrů, ale jen zvýší dotaci úroků v těchto oblastech. Pro rozmístění prostředků do těchto oblastí je však forma úvěru nevhodná (deformace bankovního úvěru na dotaci).

4.3.4 Účast bank na poskytování úvěru podporovaného PGRLF

Účast obchodních bank na programu PGRLF ukazuje *tabulka 8*, sestavená z údajů komentáře k Výroční zprávě PGRLF.

Komerční banka se zřejmě zejména z počátku nespolehala na garance PGRLF a ani je od PGRLF nevyžadovala a dávala přednost posouzení bonity klienta a jeho zárukám. Je otázkou, na kolik to byl od této banky nátlak na změnu pravidel garantování poskytnutých úvěrů, ke kterému ve prospěch bank brzy došlo, a nakolik nedůvěra ve schopnost PGRLF garantovat poskytnuté úvěry.

Poměrně nízká míra přiznaných garancí proti garancím možným posunuje systém PGRLF do polohy systému dotovaného úvěru (úroku) — proti některým původním předpokladům (garance úvěru, a nikoliv dotace úroku).

Agrobanka, která je správcem značných prostředků PGRLF, není na prvním místě úvěrování zemědělství, což možná souvisí se zájmem akcionářů této banky na úvěrování potravinářského průmyslu (proto prosazuje další program „Potravinář“).

TABULKA 8 Účast obchodních bank na programu PGRLF k 31. 12. 1995

v %

banka	poskytnuté úvěry	garance PGRLF	dotace úroků
Komerční banka	39	8	38
Agrobanka	30	50	31
Česká spořitelna	12	14	14
Investiční a poštovní banka	7	11	7
ostatních 26 bank	12	17	10

4.4 Hospodaření PGRLF s finančními zdroji

Ve výroční zprávě PGRLF za 1. rok činnosti 1994 nejsou výsledky hospodaření dostatečně podrobně analyzovány. Pokusíme se některé výsledky hospodářské činnosti PGRLF analyzovat ve vztahu k hospodaření s prostředky státního rozpočtu a k výsledkům správy finančních aktiv.

4.4.1 Hospodaření s prostředky státního rozpočtu

Na účtech v bankách (Agrobanka) měl PGRLF k 31. 12. 1994 uloženo 2,188 mld. Kč a k 30. 6. 1995 2,741 mld. Kč. Zdrojem těchto prostředků je převážně státní rozpočet (k 31. 12. 1994 2,393 mld. Kč a k 30. 6. 1995 3,090 mld. Kč). Tyto uložené prostředky mají sloužit na:

- dosud nesplacené dotace úroků podle uzavřených smluv,
- na krytí splatných garancí (rezervuje se 30 % z částky poskytnutých garancí),
- na odkup pohledávek (k 31. 12. 1995, k 30. 6. 1995 chybí údaj),
- dosud neurčené prostředky státního rozpočtu,
- ostatní.

Z kvantifikace k 31. 12. 1994 (pod uvedenou rozvahou) je zřejmé, že bylo z dotací ze státního rozpočtu určeno 572 mil. Kč, a dále, že bylo uvolněno na nákup pohledávek zemědělských podniků za zpracovatelé v příštím roce 500 mil. Kč (což zřejmě nebude zcela využito), takže na konci roku 1994 měl PGRLF ze státního rozpočtu bez rezerv na dotace a garance přes 1 mld. Kč volných prostředků.

To by nemuselo být předmětem kritiky, kdyby hospodaření s těmito prostředky přineslo přiměřený efekt. Zdá se, že tomu tak nebylo.

V roce 1994 činily výnosové úroky 48 mil. Kč, náklady na finanční operace 14 mil. Kč a ztráta z prodeje cenných papírů činila 0,3 mil. Kč. Zisk z finančních operací (38 mil. Kč) činil 1,7 % z konečné částky deponované na bankovních účtech, dividendy z akcií byly nulové. I když vezmeme v úvahu pohyb prostředků na bankovním účtu, zdá se nám být výnos z finančních aktiv malý a náklady na finanční operace vysoké.

K 30. 6. 1995 došlo k podstatnému zvýšení výnosových úroků (75 mil. Kč) a k tomuto datu byl vykázán hospodářský výsledek PGRLF 272 mil. Kč, zejména však v důsledku nesprávně uvedené částky 575 mil. Kč ostatních výnosů (jde o rozdíl mezi tržní cenou prodaných akcií a jejich pořizovací cenou ve výši 1 % nominální ceny při jejich předání z FNM). Po úpravě výsledovky k 30. 6. 1995 bude činit ztráta z finančního hospodaření PGRLF 304 mil. Kč a rovněž hospodářský výsledek PGRLF skončí ztrátou 304 mil. Kč. Pozoruhodná je ztráta z prodeje cenných papírů (371 mil. Kč), která by měla být analyzována (prodej za 39 % nominální ceny).

K 31. 6. 1995 se v položce neurčených prostředků uvádí částka minus 136 mil. Kč, což by znamenalo, že na účely činnosti Fondu (dotace, garance, ev. odkup pohledávek) bylo rezervováno více, než měl PGRLF k dispozici, a že tyto položky nejsou k 30. 6. 1995 kryty.

4.4.2 Hospodaření správců finančních aktiv PGRLF

Ze Zprávy o výkonu funkce depozitáře Agrobankou a správce cenných papírů CS First Boston přiložené k výroční zprávě PGRLF vyplývá, že hodnota ak-

cii (98,54 % portfolia PGRLF) korigovaná vzhledem k nelikviditě činí k 31. 12. 1994 2,101 337 mld. Kč, tj. ve srovnání s nominální hodnotou akcií z FNM podle rozvahy k 31. 12. 1994 pouze 53 % (nominální hodnota akcií činila k 31. 12. 1993 3,978 594 mld. Kč). Podle sdělení předsedy představenstva PGRLF má tržní cena portfolia PGRLF přesáhnout 2,6 mld. Kč po předání akcií z druhé vlny kuponové privatizace v nominální hodnotě 1,96 mld. Kč.⁷

Z výsledků prodeje cenných papírů (ztráta), z nepatrného (v roce 1995) či žádného výnosu z dividend (v roce 1994) a z nákladů na správu finančních aktiv, které jsou nemalé (nelze je z uzávěrky dešifrovat pro jednotlivé druhy operací), lze usuzovat, že správa akcií PGRLF je výhodná pro správce portfolia, nikoliv pro Fond.

Kladně lze hodnotit prodej akcií cukrovarů zemědělcům za 180 mil. Kč.⁸ Námet CS First Boston prodat akcie tukového průmyslu a sladoven za nejvyšší sumu komukoliv pokládáme za nevhodný; při expanzi vlastní výroby olejnin by mohlo vzniknout nebezpečí, že tukový průmysl bude používat zahraniční surovinu, a ne vlastní (nikoliv z cenových důvodů). Negativní zkušenosti získalo Maďarsko, kde tukový průmysl skoupil zahraniční kapitál a zpracovává dováženou sóju. Zdůvodnění politiky držení akcií ZNZ v portfoliu PGRLF tím, „aby se na uzdě“ držel (ze strany MZe) management těchto podniků, je podivné⁹, jestliže o získání těchto podniků usilují zemědělské podniky. Ztrátový prodej cenných papírů PGRLF by měl být analyzován dozorčí komisí i vzhledem k možnosti střetu zájmů.

Smlouva se správcem portfolia PGRLF by měla být změněna a uzavřena nová, která by neobsahovala paušální platy za správu ve výši 1,6 % hodnoty portfolia a která by stanovila odměnu v procentech ze zisku z finančních operací, jak to nabízejí jiné investiční banky.

V souvislosti s tím by bylo nutné řešit i omezení správce při volném nakládání s portfoliem PGRLF v zájmu zemědělských podniků.

Rovněž smlouva s depozitářem — Agrobankou — by měla být podrobena revizi a PGRLF by si vzhledem k objemu deponovaných prostředků a své kvalitě (záruka přílivu prostředků ze státního rozpočtu) a perspektivnosti a vzhledem k tomu, že MZe zařizuje Agrobance další obchody (SFTR, ukládání prostředků účelových dotací), měl vynutit zcela speciální úrokové podmínky a snížení nákladů na bankovní operace. Prozatím jsou podmínky Agrobanky nápadně výhodné pro ni a výnos PGRLF neodpovídá možnostem.

5. Závěr

Při dalším vývoji (případně reformě) PGRLF připadají v úvahu dvě možnosti změny dnešního zemědělského podpůrného systému:

(1) První možností by mohlo být, že PGRLF se postupně změní ze systému všeobecně levného úvěru pro odvětví zemědělství v systém, jenž stimuluje rozšíření úvěrových zdrojů nad zdroje poskytované podnikatelům v zemědělství obchodními bankami za běžných tržních podmínek (tj. za běžný úrok bez jeho

⁷ HN 23. 5. 1995.

⁸ HN 14. 2. 1995.

⁹ HN 14. 2. 1995.

dotace a bez garance úvěru státní či polostátní instituci). Při vývoji PGRLF tímto směrem by bylo nutné postupně zcela odstranit dotování úroků a rovněž všeobecné garantování veškerých zemědělských úvěrů, které jsou ochotny banky poskytnout. Garance úroku by se stala výjimkou.

Tento systém by napomáhal získat úvěr zemědělskému podnikateli jen v mezních případech, kdy obchodní banka váhá úvěr bez garance (kohokoliv) poskytnout, ale kdy je reálná naděje návratnosti úvěru a splácení úroků ve výši, která je běžná v celém národním hospodářství.

Byl by to obdobný systém, jako je systém užívaný k podpoře farmářů v USA, a garance bankovního úvěru by byla specifickou podporou zemědělských podnikatelů. Náklady vládní agentury na splatné garance při bankrotu zemědělského podniku by byly spolu s administrativními náklady nákladem podpory zemědělství. Část ztráty z nevydobytých pohledávek (nekrytých garancí) by nesla obchodní banka.

Tento systém je uplatnitelný ve své cílové podobě v podmínkách, že zemědělství se stane odvětvím s normální (průměrnou) výnosností investovaného kapitálu.

V USA tento systém brzdí bankroty farmářů, kteří bez úvěru nemohou držet krok s technickým pokrokem zemědělské výroby, jsou ale subjektivně schopni návratnost úvěru zajistit.

Aby návratnost byla zajištěna, dostává se farmáři odborných rad i doporučení jak ze strany obchodní banky, tak ze strany úředníků agentury.

(2) Druhou možností je, že PGRLF zůstane systémem všeobecně levného úvěru pro podnikatele v zemědělství a lesnictví — dotace úroků a garantování úvěru by měly zajistit zájem obchodních bank na poskytování úvěrů do odvětví zemědělství a lesnictví.

Tento systém se blíží poskytování vládních (nebankovních) úvěrů s nízkou úrokovou sazbou, jeho výhody však spočívají ve výběru klienta bankou.

Oproti systému v první alternativě vzniká v tomto systému možnost (nikoli však nutnost) zaměřit úvěr účelově a teritoriálně, a tím zasahovat nejen do alokace úvěrových zdrojů ve prospěch zemědělství a lesnictví, ale i do alokace těchto zdrojů uvnitř zemědělství (lesnictví). To je ale riziko tohoto systému.

Systém dotace a garance bankovního úvěru může mít tu výhodu, že při zajištění určitého rizika banky i podnikatele jsou zachovány kritériální funkce úvěru a úroku.

* * *

Pro 1. variantu přeměny PGRLF do formy garanční agentury nejsou v současnosti podmínky ani objektivní, ani subjektivní.

Objektivní podmínkou, která chybí, je to, že zemědělské podniky v průměru nedosahují normální (přiměřené) výnosnosti kapitálu. To není specifikum tohoto odvětví. Je to způsobeno obtížemi probíhající a dosud neukončené změny struktury zemědělské výroby tak, aby odpovídala poptávce, neukončenou transformací družstev a jejich zatížením transformačními a restitučními závazky, důsledky nedokončené privatizace státních statků, zatížením některých družstev a nástupnických podniků starými úvěry, startovacími obtížemi nově založených podniků a jinými potížemi.

Chybějící subjektivní podmínkou je partnerský přístup obchodních bank k zemědělskému podnikateli. Ten je dosud úzce komerční. Dosud není rozvíjena síť venkovských bank specializovaná na podporu podnikání na venkově. Chybí osobní znalost klientů banky a jejich problémů ze strany bankovních

úředníků, která může vzniknout jen na základě dlouhodobého styku banky s podnikateli.

Další chybějící subjektivní podmínkou úspěšnosti systému garanční agentury je to, že chybějí skupiny odborníků, kteří by byli schopni analyzovat stav jednotlivých podniků a vybírat vhodné podniky pro garantování úvěru přímo v místě.

Až po stabilizaci poměrů v zemědělství, zejména ustálení jeho podnikové struktury, po dokončení restitucí a privatizace by se mohly vytvořit objektivní podmínky pro úvěr s tržními úrokovými sazbami a pro okrajové zasahování garanční agentury, aniž by to vedlo k omezování úvěrových zdrojů do zemědělství a lesnictví.

Ale ani po této změně podmínek nebude pro naše zemědělství a lesnictví zavedení této formy asi vhodné, protože to nebude potřebné. Použití tohoto způsobu garantování bankovního úvěru je založeno na takovém stavu vývoje zemědělství, kdy se tradiční struktura rodinných rolnických hospodářství dostává do rozporu s technickým pokrokem, který vede k zániku menších podniků a ke vzniku soběstačných tržních farem hospodařících na principu dosažení přiměřeného zhodnocení kapitálu.

V podmínkách ČR byl tento postupný proces změny podnikové struktury násilně přerušen kolektivizací a socializací zemědělství. Nově vzniklá struktura podniků je již zcela odlišná od tradiční podnikové struktury. Malé rolnické podniky, které byly znovu založeny v prvních polistopadových letech, nemají ani z ekonomického, ani ze sociálního hlediska takovou váhu, aby ovlivnily charakter nové podnikové struktury zemědělství. A další již asi vznikat nebudou (s výjimkou pomocných hospodářství zaměstnanců jiných odvětví národního hospodářství).

Tato nová podniková struktura nebude již vyžadovat specifický zemědělský úvěr (garantování úvěru pro zmírnění bankrotů a pro podporu vzniku nové podnikové struktury).

Druhou variantou vývoje PGRLF je zdokonalování dosavadního systému „zlevnění“ bankovního úvěru. Vychází z objektivních podmínek současného stavu zemědělství. Je rovněž v další perspektivě dočasná a měla by být aplikována s perspektivou přechodu zemědělství (lesnictví) k normálnímu bankovnímu úvěru. Již dnes vytváří PGRLF pro některé podniky příliš měkké podmínky, protože není používán selektivně pro hraniční a horší podniky (a ani nemůže být, chceme-li, aby klienta úvěru vybírala banka, a nikoliv státní úředník).

Další perspektivu rozvoje PGRLF vidíme:

- v okamžitém odstranění účelovosti úvěru stanovenými programy a vymezením předmětu úvěrování v rámci programů (dotace úroků a garance úvěrů by se měly lišit jen u krátkodobých a dlouhodobých úvěrů);
- v postupném snižování dotace úroků nejen z důvodů finanční možnosti PGRLF, ale vzhledem k růstu výkonnosti zemědělství;
- v postupném zpřísnění podmínek splacení splatných garancí bankám, aby se zvýšilo jejich riziko, a tím zpřísnil výběr klientů;
- v okamžitém odstranění opatření, které se snaží využít podporu úvěru prostřednictvím PGRLF k řešení jiných problémů zemědělství, než je úvěr, se snahou zachovat byrokratickou podřízenost zemědělských podniků úředníkům MZe.

PGRLF by měl být zreformován institucionálně ve smyslu usnesení vlády o jeho zřízení; zejména se jedná o tyto okruhy:

- jeho politiku musí určovat vláda na základě návrhů ministra zemědělství;
- jmenovat představenstvo ve složení podle usnesení vlády jen z úředníků ministerstva zemědělství a financí;
- představenstvo má být jen výkonným orgánem, který prosazuje politiku vlády;
- prostředky pro PGRLF budou odděleny ze státního rozpočtu na zvláštní kapitole (podobně jako je tomu se SFTR); tyto prostředky i při nevyčerpání by neměly být převoditelné na jiné účely, zejména ne na dotace;
- PGRLF neslouží k jiným účelům než k podpoře zemědělského úvěru. K tomu by měly být příslušně změněny stanovy PGRLF.

V nejbližší době by měly být zhodnoceny smlouvy s depozitářem finančních prostředků a správcem cenných papírů a smlouvy podstatně upraveny, případně vypsána nová soutěž na správce finančních aktiv PGRLF.

LITERATURA

Analytické zpracování a srovnání nákladů, výnosů a majetku zemědělských podniků v letech 1993 a 1994 (výzkumná studie). Praha, VÚZE, červen 1995.

BEČVÁŘOVÁ, V.: Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond po prvním roce své činnosti. Zpravo-
daj Agrobaze č. 7 z 27. 3. 1995.

BEČVÁŘOVÁ, V. — FRITZOVÁ, M.: Analýza fungování PGRLF z hlediska podpory vyhlášených pro-
gramů a návrhy na aktualizaci pro rok 1995. Praha, VÚZE, prosinec 1994.

HORČICOVÁ, M.: Nové způsoby participace státu na financování potřeb českého zemědělství. Fi-
nance a úvěr, 1993, č. 5, s. 212—217.

HORČICOVÁ, M.: Přístupy ke změně formy pomoci zemědělství u některých subvenčních titulů. (In-
terní materiál MF ČR ze dne 29. 1. 1993.)

Pokyny pro poskytování garance a dotace prostřednictvím Podpůrného a garančního rolnického
a lesnického fondu MZe 1995, čj. 1223/94-200, 820/94-225 ze dne 5. 5. 1994, čj. 2167/94-200 ze dne 27. 9.
1994 a čj. 2768/94-200 ze dne 20. 12. 1994.

Přehled užití prostředků PGRLF za rok 1994. (Materiál PGRLF 1995.)

SLAVÍČEK, V.: Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, jeho vznik, současnost a budoucnost.
Hospodářské noviny 7. 9. 1994.

Usnesení vlády ČR ze dne 23. 6. 1993 č. 337 o návrhu na založení Podpůrného a garančního rolnické-
ho a lesnického fondu.

Výroční zpráva o činnosti PGRLF za rok 1994, MZe čj. 1237/95-10 z 13. 3. 1995.

Výroční zpráva o činnosti Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu za rok 1994, MZe
čj. 707/95-225.

Zpráva o stavu českého zemědělství v roce 1995, MZe 1995.

SUMMARY

Analysis of the Activity of the Support and Guarantee Agricultural and Forestry Fund (PGRLF)

Jiří ŠILAR, Advisor to Minister, Ministry of Finance

The effect of the support of the agriculture by irrevocable subventions or non-interest revocable subvention provided with the state budget was not sufficiently effective.

The reasons are given in the article.

The increase in efficiency of the budget means used to support the agriculture is realizable if the agricultural enterprises have a better access to the credit provided by commercial banks.

The government of the Czech Republic established the PGRLF in 1994. The fund provides certain guarantees to commercial banks for their credits given to agricultural enterprises and also finances a part of interests from this credits. The commercial banks are responsible for granting the credit. Thanks to the support of PGRLF the agricultural enterprises were given credit of 15 bill. Kc from banks.

The significance of PGRLF consists of:

- mobilizing the credit means to develop the agriculture and in enhancing the attention of the commercial banks to the agriculture,
- multiplying the effects of budgets means used to support the commercial credit,
- trade allocating the assets in agriculture,
- increasing of the entrepreneur's responsibility for the means invested from the commercial credit,
- gaining the commercial banks as another guarantor for an effective use of the states means.

The analysis of the current performance of the PGRLF points out that there are some removable deficiencies in the system, such as:

- the low risk of commercial banks and investors for invested means (high guarantees given by the PGRLF to the commercial banks and high finance support of the commercial credit),
- limitation of the trade allocation of assets,
- improper use of the means given by the PGRLF (inadequate valorization).

We presume that the system of the support of the agriculture credits by the aid of the PGRLF would be sufficient enough to guarantee the development of the agriculture and forestry in producing areas and that there is a very small need to finance more the agricultural development in these areas.